

MALAKI

Husk loven — til Herrens dag kommer

HVORDAN KAN VI VITE AT GUD ELSKER OSS?

HVORFOR ER LIVET MED GUD NOEN GANGER SLITSOMT?

HVA ER VITSEN Å FØLGE HAM NÅR LIVET IKKE BLIR BEDRE?

HVA FÅR VI EGENTLIG IGJEN FOR DET?

MALAKI = PROFETENES NAVN ELLER “MIN BUDBÆRER/ENGEL”

Profetens navn?

- Alle de andre profetbøkene har navnet på profeten i overskriften
- Flere av oldtidens oversettelser tolker det som et navn (Peshitta, Teodotion, Symmachus og Vulgata)
- “Herren” i 1:1 er 3. person. Burde stått “hans budbærer” (som i LXX) dersom ikke et navn
- Ordspill på navnet i 3:1 — Malakis tjeneste peker fram på Herrens budbærer

Ikke et navn?

- Finnes ikke ellers i Bibelen og samtidige kilder, og ligner ikke andre hebraiske navn
- LXX: “*hans* budbærer”.
- Targum (arameisk oversettelse/tolkning av GT) la til en fotnote om at det var Esra.
- Noen kirkefedre og noen jødiske kilder forstår det som en engel

DATERING

- Edom er knust (1:4) (—> **etter 553 f.Kr.**)
- Tempelet er bygget opp igjen (—> **etter 516 f.Kr.**)
- Nehemjas tid (**445-433 f.Kr.**)
 - ▶ Problemer med dårlige prester (1:6-2:9) —> Neh 10:34-37, 13:4-9 og 28-31
 - ▶ Problemer med blandingssekteskap (2:10-12) —> Neh 10:30 og 13:23-27
 - ▶ Problemer med tienden (3:6-12) —> Neh 10:32-33, 37-39 og 13:10-14
 - ▶ Sannsynlig at Malaki bidro til Nehemjas reformer, slik Jeremia (og kanskje Sefanja) bidro til Josjias reformer.
 - ▶ Mindre sannsynlig *etter* Nehemja siden folket lover å unngå blandingssekteskap og å betale tienden i Neh 10:30-39 (—> **før 433 f.Kr.**)
- Safe bet: **En gang på 400-tallet. Trolig 445-433 f.Kr.**

SETTING: SKUFFELSE

- Tempelet var mindre og skuffende, selv om Haggai og Sakarja hadde lovet store ting.
- Guds herlighet hadde heller ikke tatt bolig i det slik som tidligere.
- De var et lite folk og møtte motstand fra folkene rundt.
- De hadde ennå ikke fått kongen som var lovt.
- Hverken Esra, Nehemja eller Ester forteller om store mirakler fra Gud eller tydelig tale og ledelse etter eksilet.
- *I stedet er livet helt vanlig og tilbake til slik det var før, uten at oppfyllelsen av disse løftene var i sikte. Ting hadde ikke blitt helt som de så for seg etter tilbakevendingen.*

STRUKTUR

6 DISKUSJONER

- Guds påstand
- Folkets svar
- Guds forklaring

1. diskusjon	1:2-5	Edoms undergang er et tegn på at Gud elsker Israel
2. diskusjon	1:6 – 2:9	Prestene viser forakt for Gud ved å ofre dårlige dyr
3. diskusjon	2:10-16	Åndelig og ekteskapelig utroskap vanhelliger pakten
4. diskusjon	2:17 – 3:5	Apatisk til rettferdighet siden Gud ikke dømmer
5. diskusjon	3:6-12	Kall til omvendelse ved å gjenoppta tienden
6. diskusjon	3:13 – 4:3	Egoistiske motiver har ført til misunnelse
Oppsummering	4:4-6	Husk loven – til Herrens dag kommer

1. "JEG ELSKER DERE!" (1:2-5)

Gud: "Jeg elsker dere!"

Israel: "Hvordan elsker du oss?"

Gud: "Se på Edom!"

TOLKNING

Hvorfor tviler de på dette?

- Fordi livet er vanskelig? (Neh 1:3, 9:37)
- Fordi det ser ut til å gå bedre med de ugudelige? (2:17, 3:14-15)

Elske/uvilje (hate)? Utvalgt vs. ikke utvalgt (Rom 9). Ikke om alle edomitter (5 Mos 23:7), men om utvelgelsen av Jakob.

Edom knust: Av Babylon i 553 f.Kr., mens Israel ikke ble knust.

- Gud har vist dem sin kjærlighet ved å utvelge deres stamfar Jakob og ikke Edoms stamfar Esau.
- Deres bror Edom har gått under, men de har blitt bevart fordi de er utvalgt og elsket. Edom skal heller aldri bli en trussel igjen.
- Refleksjon vil vise at Gud elsker dem selv om det ikke alltid føles sånn.

ANVENDELSE

HVA KAN FÅ DEG TIL TVILE PÅ AT GUD ELSKER DEG?

"Hvorfor skulle han bry seg om akkurat meg?"

"Har Gud virkelig sagt...?"

"Jeg har aldri følt Guds kjærlighet."

SE PÅ KORSET! (1. JOH 4:7-10)

Korset viser oss tydeligst at Gud elsker deg selv om det ikke alltid føles sånn.

2. FORAKT & SLITSOM GUDSRELASJON (1:6–2:9)

Gud: “Dere prester viser forakt for mitt navn!”

Prestene: “Hvordan har vi vist forakt for ditt navn?”

Gud: “Dere bærer fram uverdige mat på mitt alter.”

Prestene: “Hvordan har vi handlet uverdige mot deg?”

Gud: “Ved å si: ‘Herrens bord kan vi vise forakt.’”

TOLKNING

Forakt: Motsatt av ærefrykt (1:6)

“**uverdige**” (1:7) = urent (NB88, BGO)

Blinde, halte og syke dyr: Ifølge Moseloven skulle de vært feilfrie.

1:11 kan være framtid (NB88, BGO): Kontrast mellom Israels halvhjertede og motvillige offer og folkeslagenes *fremtidige* frivillige og rene offer i ånd og sannhet (Joh 4:24) gjennom Jesus.

- Gud får mindre ære enn jordiske herrer.
- De tenker at et dårlig offer er bedre enn ingen offer. Gud sier det hadde vært bedre hvis noen stengte tempelet så alteret ikke ble forurenset.
- De synes hele opplegget er slitsomt (1:13) og skjønner ikke verdien av å ha denne relasjonen med Gud og være **sendebud** fra Gud (2:5-7). De forakter forsoningen som Gud hadde ordnet.

ANVENDELSE

HVIS VI TENKER “FOR ET STREV DET ER Å VÆRE KRISTEN”:

Lovisk: Har vi forstått hvor stor Guds nåde er?

Fysisk: Er vi for oppslukt av kristne aktiviteter?

Moralsk: Tror vi at han vil det beste for oss?

Planlegging: Stoler vi på at han har kontroll?

3. DOBBELT UTROSKAP (2:10-16)

Gud: “Jeg vil ikke ta imot ofrene deres.”

Israel: “Hvorfor?”

Gud: “Fordi dere er utro.”

TOLKNING

- **Nøkkelord: Troløs (5x)**
- **2 ting:** Åndelig utroskap mot Gud (v. 11-12) og utroskap i ekteskapet (v. 13-16)
- Kanskje hadde de skilt seg fra sine israelittiske koner og giftet seg med utenlandske? (—> Esra og Nehemja)
- v. 14: Herren er vitne (som en forlover?)
- v. 15 —> 1. Mos 2:24? (ESV)
- v. 16: Hater Gud skilsmisse? (NB88, BGO)

- *De har giftet seg med avgudsdyrkere (som Salomo og Ahab). Disse har ingen intensjon om å bli en del av Guds folk.*
- *Dette vanhelliger Guds bolig (2:11) og gjør folket urent.*
- *Nettopp avgudsdyrkelse hadde ført til eksilet, og nå går de i samme retning en gang til.*

ANVENDELSE

SAMME PRINSIPP I 1. PET 3:7

EKTESKAP ER IKKE EN KONTRAKT, MEN EN PAKT. OG IKKE MELLOM TO, MEN MELLOM TRE.

EKTESKAPSPAKTEN SKAL HOLDES FORAN GUD.

Hvis din identitet er å være Den høyestes Guds barn, vil du da kunne forenes med en sønn/datter av en fremmed gud?

4. MISTRO TIL GUDS RETTFERDIGHET OG VILJE (2:17-3:5)

Malaki: “Dere har trettet Herren med deres ord.”

Israel: “Hva er det vi har trettet ham med?”

Malaki: “Ved å si at han har glede av de onde eller at han ikke dømmer.”

TOLKNING

4 personer i 3,1: Jahve, ‘malachi’, Adon (Herren), ‘malach haberit’ (paktens budbærer)

- ‘**Malachi**’: Døperen Johannes (Matt 11:7-10, Mark 1:2, Luk 1:76)
- Parallelismen knytter sammen Adon og paktens budbærer og understreker at han kommer
- **De 4:** Jahve, Johannes, Jesus, Jesus

- De har begynt å tenke at det både er lettere og at det lønner seg å gjøre ondt.
- Guds svar er at han skal plutselig komme for å dømme. Likevel skal en budbærer forberede ankomsten og gi dem tid til å vende om. Jesus var Guds selv som kom, og han ryddet vei for oss “for Guds ansikt” (hebr.).
- Dommen vil ramme bl.a. ekteskapsbrytere (3. dialog) og de som ikke frykter ham (2. dialog). Ingen kan bli stående. Det er ikke automatisk gode nyheter at Gud kommer for å dømme, så de må se etter denne budbæreren.

ANVENDELSE

ER DET NOE VITS Å HOLDE SEG TIL GUD NÅR ANDRE SER UT TIL Å HA ET BEDRE LIV? OG HVORFOR GRIPER IKKE GUD INN? HVOR BLIR DET AV JESU GJENKOMST? (2 PET 3:3-4)

Hva er “et bedre liv”? Vi følger ikke Jesus for å få det bedre materielt nå.

Han er ikke sen, men tålmodig for at flere skal bli frelst (2 Pet 3:9).

5. TIENDE OG FORBANNELSE (3:6-12)

Gud: “Vend tilbake til meg!”

Israel: “Hvordan skal vi vende tilbake?”

Gud: “Dere stjeler fra meg.”

Israel: “Hva er det vi har stjålet fra deg?”

Gud: “Tienden og offergaven”

TOLKNING

- **Tiende:** 3. Mos 27:30-32, 4. Mos 18:21, 5. Mos 14:22. Gikk til tempelet, prestene, tempeltjenesten og de fattige. Var en del av Moseloven, og lovbrudd førte til paktsforbannelser.
- **Neh 13:10-13:** Tienden hadde ikke blitt gitt
- **Forbannelser:** Tørke (v. 10), gresshopper (v. 11) og dårlige avlinger (v. 11) (—> 5. Mos 28:23-24, 38-40, 42)
- **Velsignelse:** Regn (v. 10) og gode avlinger (v. 11)

- *Avlingene var ikke dårlige fordi Gud hadde forandret seg, men fordi folket hadde forlatt loven. Men pga avlingene stolte de ikke på Gud, og avlingene forble dårlige. Gud hjelper dem ut av den uklare onde sirkelen de var fanget i.*
- *De må vende tilbake til Gud ved å gi tiende og offergaven. Da skal forbannelsene snus til velsignelser. Det eneste Gud vil prøves på er sin trofasthet mot pakten.*
- *Disse versene kan ikke tas ut av sin GT-kontekst!*

ANVENDELSE

I den nye pakt er vi ikke under loven, og vi kommer aldri under noen slik forbannelse. Jesus har kjøpt oss fri fra lovens forbannelse (Gal 3:13).

HVEM EIER DET DU HAR? SER DU PÅ DET SOM DITT, ELLER SOM AT DU FORVALTER DET GUD HAR GITT DEG?

2 Kor 9,6-14: En høyere standard, men frihet. Ikke tiende og tvang, men glade givere. Gud forsørger og velsigner. Fører til takk til Gud og bedre fellesskap.

6. EGOISTISKE MOTIVER I TROEN

(3:13–4:3)

Gud: “Dere taler harde ord mot meg.”

Israel: “Hva er det vi har sagt mot deg?”

Gud: “Dere sier: ‘Det er nytteløst å tjene Gud.’”

TOLKNING

- **Sette Gud på prøve (3:15):** Se hvor mye du kan komme unna med
- **Frekke** = arrogante (“overmodige” i NB88/BGO)
- De klager ikke **til** Gud, men **om** Gud. (4 Mos)
- **Domsbilde (4:1):** En ovn som brenner opp halm. Døperen Johannes advarer med et lignende bilde i Matt 3:12.
- **Kontrast:** De som frykter Gud skal hoppe som kalver

- *Egoistiske motiver for å tjene Gud. Hvis de ikke får noe igjen for det nå, kan de like gjerne leve i urett.*
- *Dommen skal virkelig komme. Da skal all ondskap brennes opp.*
- *Noen av folket oppmuntret hverandre til å frykte Gud i stedet for å gi etter for misunnelsen og gjøre urett til egen vinning.*
- *Gud ser dem som frykter ham, og han husker dem. De skal være hans når oppgjøret kommer. Da kommer ingen til å angre på at de holdt seg til Gud og ikke mente det var nytteløst. Da blir det stor glede.*

ANVENDELSE

ER JEG SELVSENTRERT ELLER GUD-SENTRERT?

Tenker vi på hva vi får ut av å følge Gud og om det vi har gitt avkall på er verdt det? Tenker vi mer på hva Gud *ikke* har gitt oss eller gjort for oss, og på alt vi har gjort for Gud?

“Å sammenligne deg med andre gjør deg enten misfornøyd eller arrogant. Det er en usunn tilnærming til livet og gjør oss alltid ulykkelige.” (Peter Adam)

Misunnelse gjør deg aldri fornøyd. Men du ser heller ikke hele sannheten i andres liv.

Gud glemmer ikke de som holder seg til ham. Han glemmer ikke din trofasthet mot ham selv om strømmen går motsatt vei.

OPPSUMMERING (4:4-6)

Moses og Elia:

- Matt 17:3, Åp 11:3
- Moses den første profeten som nevnes i GT og Elia den siste.

Hvorfor “herem” (bann) og ikke paktsforbannelse?

- Dom ved ødeleggelse.
- Guds siste ord er aldri dom. Det må komme noe mer.

Avslutningene av Tanakhs 3 deler:

- Loven: En ny Moses (5. Mos)
- Profetene: En ny Elia (Malaki)
- Skriftene: En ny David (Krøn)

1. HUSK MOSELOVEN

2. ELIA KOMMER FØR HERRENS DAG KOMMER.

- ▶ Døperen Johannes (Matt 11:14, 17:11-13)
- ▶ v. 6: Forene familier?
 - Men Luk 1:16-17 tyder på omvendelse til Gud

ANVENDELSE

**1-2 TESS: LEV HELLIGE LIV
— TIL JESU GJENKOMST**